

Sygn. akt III CSK 125/09

POSTANOWIENIE

Dnia 29 października 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

w sprawie z powództwa M. G.

przeciwko Z. Z.

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 października 2009 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 9 grudnia 2008 r.,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,
oddala wniosek powoda o zasądzenie kosztów postępowania
kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 25 sierpnia 2008 r. Sąd Okręgowy w K. zobowiązał pozwanego Z. Z. do opublikowania na swój koszt tuż po głównych wydaniach wieczornych „Wiadomości” w TVP emitowanych o godz. 19.30, „Wydarzeń” w telewizji Polsat emitowanych o godz. 18.50 i „Fakcie” emitowanym w telewizji TVN o godz. 19.00 w terminie 14 dni od uprawomocnienia się wyroku oświadczenia następującej treści: „Ja Z. Z. przepraszam Pana M. G. za wypowiedzenie pod jego adresem słów – [...] – które naruszyły cześć Pana M. G.”, zasądził od pozwanego na rzecz powoda M. G. kwotę 7 000 zł, a w pozostałym zakresie oddalił powództwo.

Po rozpoznaniu apelacji obu stron Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 9 grudnia 2008 r. zmienił powyższy wyrok tylko w taki sposób, że podwyższył zasądzoną na rzecz powoda kwotę do 30 000 zł, oddalił apelację powoda w pozostałej części oraz w całości apelację pozwanego.

Pozwany wniósł od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną, opartą na podstawie naruszenia prawa materialnego oraz procesowego.

Dokonując w ramach tzw. „przedsądu” analizy skargi, Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia funkcjonującym na rzecz państwa, a więc w interesie publicznym. Stoi ona przede wszystkim na straży wykonywania prawa oraz jego jednolitej wykładni. Interes prywatny uwzględnia zaś tylko na tyle, na ile może się on stać podłożem zaspokojenia interesu ogólnego. Sąd Najwyższy już w okresie obowiązywania kasacji, będącej zwyczajnym środkiem odwoławczym, podkreślał, że podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jursprudencji (postanowienie z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Sąd Najwyższy bowiem, rozpoznając skargę kasacyjną, nie jest trzecią instancją sądową. Sąd kasacyjny nie sądzi sprawy, lecz – pozostając poza strukturą sądownictwa powszechnego – rozpoznaje skargę kasacyjną w interesie publicznym, wyjaśniając istotne zagadnienie prawne, dokonując wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów bądź usuwając z obrotu prawnego orzeczenia wydane w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwe. Dlatego nie każda skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania.

Potrzebę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadniał występowaniem w sprawie istotnych zagadnień prawnych, przedstawionych w formie następujących pytań:

- 1) Czy należyta staranność Prokuratora Generalnego wyłącza bezprawność jego działania, czy też stwierdzenie należytej staranności wyłącza bezprawność działania dziennikarza;
- 2) Czy bezprawność nieprawdziwej informacji naruszającej dobre imię powoda, że popełnił przestępstwo zostanie uchylona, gdy pozwany – Prokurator Generalny wykaże, że oparł się na informacjach pochodzących od prokuratury, CBA i sądu. Czy informacje od tych podmiotów zasługują na wiarę?

- 3) Jaki jest zakres kontratypu (okoliczności wyłączającej odpowiedzialność), o którym mowa w art. 66 ust. 2 ustawy o prokuraturze? Czy ten kontratyp wyłącza odpowiedzialność cywilnoprawną Prokuratora Generalnego za nadużycie wolności słowa przy wykonywaniu obowiązków służbowych, stanowiące naruszenie dóbr osobistych stanowiących zniesławienie?
- 4) Czy jeśli art. 66 ust.2 ustawy o prokuraturze wyłącza odpowiedzialność wyłącznie za zniewagę w rozumieniu art. 181 k.k., to czy te same względy ochrony porządku publicznego i wyższej wartości jaką jest możliwość przekazywania nawet fałszywych twierdzeń i sądów w niektórych sytuacjach i przez niektóre osoby (prokuratorów, sędziów etc.) uzasadniają przyjęcie istnienia kontratypu zwyczajowego w obszarze zniesławienia?
- 5) Czy naruszenie przez pozwanego norm prawa karnego procesowego w zakresie domniemania niewinności (przez wyrażenie opinii, przekonania o winie) automatycznie implikuje ustalenie w procesie cywilnym bezprawności naruszenia dobrego imienia powoda?
- 6) Czy jeżeli powód domaga się ochrony przez określonymi słowami, wyraźnie zastrzegając, że to właśnie te, a nie inne, słowa naruszają jego dobra osobiste i nie ma potrzeby analizowania ich kontekstu, sąd może wbrew temu stanowisku wyjść poza granicę tak sformułowanego pozwu i, nie poprzestając na analizie tych słów, w ich kontekście doszukiwać się znamion naruszenia dóbr osobistych?
- 7) Czy przewidziane w art. 24 k.c. czynności potrzebne do usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych, w szczególności złożenia stosownego oświadczenia, są zastępowalne i czy w związku z tym możliwe jest upoważnienie osoby, której dobra osobiste zostały naruszone, do dokonania tych czynności w zastępstwie drugiej strony, a w szczególności do przeproszenia w takim trybie samej siebie?

Wbrew twierdzeniom skarżącego nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania. Istotnym zagadnieniem prawnym w rozmieleniu art. 398 § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie

może przyczynić się do rozwoju prawa. Samo sformułowanie zagadnienia prawnego nie uzasadnia potrzeby przyjęcia skargi do rozpoznania. Odwołanie się do tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga – jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego – sformułowania tego zagadnienia z przytoczeniem wiążących się z nim konkretnych przepisów prawnych oraz argumentów świadczących o rozbieżnych ocenach prawnych (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 r., nr 1, poz. 11; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 r. Nr 7-8, poz. 51; z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, niepubl.).

Tak rozumianego obowiązku skarżący nie spełnił. W przypadku zagadnień prawnych przedstawionych wyżej w punktach 1, 2, 5, 6 i 7 ograniczył się do sformułowania pytań i wskazania, że odpowiedź na pytanie w pkt 1 i 2 powinna być jego zdaniem pozytywna, oraz, że pogląd przedstawiony w pytaniach w pkt 5,6 i 7 jest błędny. Kilkuzdaniowe uzasadnienie dotyczy tylko zagadnień określonych w pkt 5,6 i 7 i zawiera jedynie własną ocenę, bez odwołania się do obszernej w tym zakresie literatury prawniczej oraz orzecznictwa Sądu Najwyższego. Zagadnienie przedstawione w pkt 5 jest przy tym pozbawione waloru ogólnego, odpowiedź bowiem wymaga odwołania się do okoliczności faktycznych, które zależą od konkretnej sprawy. Należy także dodać, że zagadnieniami określonymi w pkt 6 i 7 zajmował się już Sąd Najwyższy. Możliwość modyfikowania przez sąd treści oświadczenia w określonym zakresie została dopuszczona przez Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 22 grudnia 1997 r., III CKN 546/97 (OSNC 1998, nr 7-8, poz. 119), z dnia 14 maja 2003 r., I CKN 463/01 (OSP 2004, nr 2, poz.22), z dnia 13 kwietnia 2007 r., I CSK 428/07, z dnia 15 maja 2008 r., I CSK 531/07, (niepubl.), czy w uchwale z dnia 17 września 2008 r., III CZP 79/08 (OSNC 2009, nr 5, poz. 69). W uchwale z dnia 28 czerwca 2008 r., III CZP 23/06 (OSNC 207, nr 1, poz.11) Sąd Najwyższy uznał, że obowiązek usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych, polegający na złożeniu przez dłużnika oświadczenia odpowiedniej treści w formie ogłoszenia, podlega egzekucji na podstawie art. 1049 k.p.c. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący nie odniósł się do tych orzeczeń i nie uzasadnił potrzeby zmiany zajętego w nich stanowiska.

Jedynie w przedstawieniu zagadnień określonych w pkt 3 i 4 można doszukać się przedstawienia wywodu prawnego odpowiadającego wyżej wskazanym wymogom. Nie jest to jednak wystarczające do uznania potrzeby przyjęcia skargi do rozpoznania. Wykładnia art. 66 ust. 2 ustawy o prokuraturze z dnia 20 czerwca 1985 r. (tekst jedn. Dz. U. z 2008, Nr 7, poz. 39) i rozważania dotyczące zakresu kontratypu ustawowego bądź możliwości wykreowania kontratypu pozaustawowego, wyłączającego odpowiedzialność za nadużycie wolności słowa i stwarzającego, jak chce skarżący kompletną swobodę wypowiedzi, nieograniczoną obawą przed potencjalnymi konsekwencjami prawnymi, są dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy zbędne. Przepis art. 66 ust. 2 ustawy o prokuraturze dotyczy bowiem prokuratora wykonującego w konkretnej sprawie obowiązki służbowe i odnosi się tylko do odpowiedzialności karnej. Przepis ten nie ma w niniejszej sprawie zastosowania, ponieważ pozwany, jako Prokurator Generalny, w toku konferencji prasowej nie wykonywał obowiązków służbowych związanych ze sprawą. W uchwale z dnia 26 września 2002 r., I KZP 24/02 (OSNKW 2002, nr 11-12, poz. 100) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że ustawa o prokuraturze rozróżnia „Prokuratora Generalnego” od prokuratorów i że odróżnienie to jest konieczne, ponieważ znaczna część istotnych przepisów mających zastosowanie do „prokuratorów” nie ma zastosowania do Prokuratora Generalnego. Jest tak dlatego, że Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny jako członek Rady Ministrów pełni funkcję polityczną i nie dotyczą go zakazy odnoszące się do prokuratorów, jak np. zakaz brania udziału w działalności politycznej. Z tych względów, jak wyjaśniono w powołanej uchwale, nie dotyczy go immunitet określony w art. 54 ust. 4 ustawy o prokuraturze. Z uzasadnienia uchwały wynika, że taka wykładnia odnosi się również do przepisu art. 66 ust. 2. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący nie przedstawił wywodu jurydycznego, podważającego stanowisko Sądu Najwyższego i wykazującego potrzebę ponownego zajęcia się tą kwestią.

Z powyższych przyczyn nie można uznać, by w skardze kasacyjnej przedstawiono zagadnienia prawne uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania. Należy dodać ponadto, że, jak wskazuje się w literaturze prawniczej, o istotności zagadnienia prawnego nie powinna decydować tzw. waga społeczna sprawy, jako

pojęcie ocenne i zmienne. Podobnie, nie może o tym przesądzać zainteresowanie opinii publicznej czy rozgłos nadany sprawie, bowiem takich przesłanek nie przewiduje art. 398⁹ § 1 k.p.c.

W sprawie nie zachodzi również nieważność postępowania, uwzględniana przez Sąd Najwyższy z urzędu.

W piśmie procesowym z dnia 15 czerwca 2009 r. skarżący wskazał kolejną przesłankę uzasadniającą przyjęcie skargi do rozpoznania, jaką jest jej oczywista zasadność. Wnosił o przeprowadzenie dowodu z oględzin witryny internetowej zawierającej skan kasacji z dnia 29 maja 2009 r. wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 1 grudnia 2008 r. w sprawie XVIII Kp .../08 w przedmiocie umorzenia śledztwa przeciwko powodowi, podejrzanemu o popełnienie przestępstwa z art. 160 § 2 k.k. i inne. Zdaniem skarżącego, wniesienie tej kasacji w postępowaniu karnym świadczy o oczywistej zasadności niniejszej skargi kasacyjnej. Fakt ten bowiem dowodzi, że kwestia prawdziwości wypowiedzi pozwanego nie jest nadal ostatecznie rozstrzygnięta, że wypowiedź ta znajduje oparcie w materiale dowodowym zgromadzonym w aktach postępowania karnego, że fakty powołane w uzasadnieniu kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich jednoznacznie potwierdzają zarzut bezpodstawnego i błędnego pominięcia wniosków dowodowych pozwanego, oraz że zakończenie postępowania karnego nie zwalniało Sądu Apelacyjnego od rozstrzygnięcia, że wypowiedź jest prawdziwa.

Powołane w tym piśmie okoliczności nie tyle świadczą jednak o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, ile raczej o niepełnym rozumieniu tej instytucji i istoty postępowania kasacyjnego. Przede wszystkim, wniesienie skargi kasacyjnej ograniczone jest terminem określonym w art. 398⁵ § 1 k.p.c. Uzupełnianie jej po upływie tego terminu o nowe przesłanki uzasadniające przyjęcie do rozpoznania nie jest dopuszczalne. Poza tym, Sąd Najwyższy rozpoznając ten nadzwyczajny środek zaskarżenia nie prowadzi postępowania dowodowego i związany jest stanem faktycznym stanowiącym podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), przedstawianie zatem jakichkolwiek dowodów jest w tym postępowaniu bezprzedmiotowe.

Wobec powyższego orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

Wniosek o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego na rzecz powoda został oddalony, nie można bowiem uznać, by w tym postępowaniu był on reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika. Pełnomocnictwo do reprezentowania „we wszystkich instancjach” udzielone we wstępnej fazie procesu, ani też pełnomocnictwo „do reprezentowania w sprawie z mojego powództwa” udzielone po wydaniu zaskarżonego wyroku, nie obejmują postępowania przed Sądem Najwyższym.

/tp/

md